

Γράφει ο **Πάνος Δαμέλος**

Βρισκόμαστε σε μία εξαιρετικά κρίσιμη περίοδο. Ο ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος κατάφερε να εγκολπώσει τη συντριπτική πλειοψηφία του αντιμνημονιακού ρεύματος, έχει ενταχθεί οριστικά και αμετάκλητα στις δυνάμεις της «ευθύνης» και οδηγεί τη χώρα σε νέο μνημόνιο. Οι δυνάμεις που ακόμα αντιστέκονται είναι λίγες και σκορπισμένες. Είναι παραπάνω από ορατός ο κίνδυνος ή να κλείσει οριστικά ο κύκλος της αντίστασης, με τον κόσμο της εργασίας να δέχεται τον συμβιβασμό και τα μνημόνια ως αναγκαίο κακό, όπως τα παρουσιάζει πλέον και η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ, ή ο λαός να κινηθεί σε αντιδραστική κατεύθυνση και να γίνει έρμαιο της ακροδεξιάς ρητορικής και του λαϊκισμού, ελλείψει πολιτικού φορέα που θα μπορέσει να εμπνεύσει και να δώσει πραγματική ελπίδα για την ακύρωση των μνημονίων και την αντιστροφή της λιτότητας.

Ένας μικρός απολογισμός - πού βρισκόμαστε σήμερα

Οι προσπάθειες της ριζοσπαστικής-αντικαπιταλιστικής αριστεράς, εντός και εκτός ΣΥΡΙΖΑ, έχουν οδηγηθεί στον ένα ή τον άλλο βαθμό σε αδιέξοδο. Η τακτική της εσωκομματικής πάλης στον ΣΥΡΙΖΑ έφτασε στα φυσικά της όρια. Με την υπογραφή νέου μνημονίου, αλλά και τη μετατροπή του ΣΥΡΙΖΑ σε αρχηγικό κόμμα, τα όργανα του οποίου δεν ελέγχουν την κυβέρνηση (όπως είπε κι ο ίδιος ο Τσίπρας άλλωστε, άλλο το κόμμα και άλλο η κυβέρνηση), τι μένει για να παλέψει κάποιος εσωκομματικά; Είναι, ίσως, μεγάλος ο πειρασμός να συνεχίσει κάποιος την αυταπάτη της εσωκομματικής πάλης και να μεταθέτει τις ευθύνες «στην ηγεσία που δεν ακούει τη βάση». Όμως αυτό δεν παράγει πολιτική - τουλάχιστον όχι στην επιθυμητή κατεύθυνση. Αντίθετα, βάζει καλοπροαίρετους αγωνιστές να λειτουργούν ως αριστερό άλλοθι της πολιτικής της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ στην κοινωνία, εφόσον παραμένουν μέλη του.

Από την άλλη, και η λογική του μετώπου των δυνάμεων αποκλειστικά της επαναστατικής αριστεράς που είχε υιοθετήσει αρχικά η ΑΝΤΑΡΣΥΑ έχει φτάσει σε ένα τέλμα - και υπάρχει έμπρακτη παραδοχή αυτού του γεγονότος, με την απόφαση για μετωπική συμπόρευση και με

άλλες δυνάμεις, και πρακτικά με την πρόσφατη (αλλά απελπιστικά αργοπορημένη) υλοποίηση της συνεργασίας ANΤΑΡΣΥΑ-ΜΑΡΣ. Το εγχείρημα της ANΤΑΡΣΥΑ είχε νόημα κυρίως ως μία προσπάθεια ανασύνθεσης της αντικαπιταλιστικής αριστεράς, που θα έβαζε τις οργανώσεις σε μία τροχιά αυτοϋπέρβασης. Η ANΤΑΡΣΥΑ σήμερα, 6 χρόνια μετά τη δημιουργία της, έπρεπε να είναι μία πολυτασική οργάνωση που θα μπορούσε θαρραλέα να εφαρμόζει τη δική της μετωπική πολιτική. Αυτό δεν έγινε και υπάρχουν συγκεκριμένες πολιτικές ευθύνες γι' αυτό: η αυτόκεντρη ανάπτυξη αποτέλεσε συνειδητή επιλογή των μεγαλύτερων οργάνωσεων της ANΤΑΡΣΥΑ, επιλογή που άφησε τις τοπικές στις περισσότερες περιπτώσεις να φυτοζωούν και το μέτωπο να λειτουργεί περισσότερο σαν ένας χαλαρός συντονισμός δυνάμεων. Δυστυχώς, εφόσον δεν υπάρχει πολιτική βούληση για να γίνει η ANΤΑΡΣΥΑ κάτι παραπάνω από αυτό (όσο κι αν όλοι, στα λόγια, επιδιώκουν τη «δημοκρατική εμβάθυνση» - η οποία όμως δυστυχώς δεν έρχεται μόνο με επικλήσεις), έφτασε η στιγμή που πρέπει να δεχτούμε ότι η «ANΤΑΡΣΥΑ των μελών» είναι μία μάλλον μάταιη μάχη.

Η εκτός ΣΥΡΙΖΑ αριστερά πρέπει να επιλέξει έναν από τους εξής δύο δρόμους για την κεντρική πολιτική της παρέμβαση: Ή θα προσπαθήσει να συγκροτήσει/συμβάλει σε ένα μαζικό ρεύμα, που θα το μπολιάζει και θα το σπρώχνει σε αντικαπιταλιστική κατεύθυνση, ή θα παραμείνει στη λογική της προπαγανδιστικής κυρίως δουλειάς (μιλάμε πάντα για την κεντρική πολιτική παρέμβαση και όχι για την κινηματική/συνδικαλιστική, στην οποία είναι σαφώς καλύτερα τα πράγματα). Αν επιλέγουμε το δεύτερο, τότε δεν χρειάζεται να αλλάξουμε τίποτα. Για την ακρίβεια, ίσως να μη χρειάζεται καν η ANΤΑΡΣΥΑ, ίσως να είναι πιο δόκιμο η κάθε οργάνωση να παρεμβαίνει εντελώς αυτόνομα ώστε να προπαγανδίζει ανόθευτα τις θέσεις της - όπως επιλέγουν πχ το ΕΕΚ ή η ΟΚΔΕ-Εργατική Πάλη. Αν επιλέγουμε το πρώτο, ωστόσο, κάτι δεν πάει καλά.

Αν το στοίχημα της ANΤΑΡΣΥΑ και της λογικής του καθαρά επαναστατικού μετώπου δεν ήταν μόνο να προπαγανδίσει θέσεις αλλά και να δημιουργήσει μαζικό ρεύμα, πρέπει θαρραλέα να παραδεχτούμε ότι δεν πετύχαμε και τόσα πολλά. Σε εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες, πρωτόγνωρες ιστορικά στη μεταπολίτευση, όπου μέσα σε ελάχιστα χρόνια έσπασαν μαζικά παραδοσιακές πολιτικές εκπροσωπήσεις, η ANΤΑΡΣΥΑ-ΜΑΡΣ κατέληξε να κάνει μία εκλογική καταγραφή επιπέδου 0,6%. Αν η προσπάθεια να χτιστεί μαζικός φορέας με πρόταγμα τον αντικαπιταλισμό έφερε τόσο φτωχά αποτελέσματα σε αυτά τα χρόνια, τι παραπάνω μπορούμε να προσδοκούμε στα επόμενα; Το να καρπωθείς και 1-2% της απογοήτευσης από τον ΣΥΡΙΖΑ είναι ένας μίζερος, αναντίστοιχος των δυνατοτήτων και των απαιτήσεων της εποχής στόχος - κι όμως, με τη σημερινή μας τακτική αυτό είναι μάλλον το καλύτερο που μπορούμε να περιμένουμε.

Άλλωστε ο πολιτικός λόγος της ΑΝΤΑΡΣΥΑ δεν διαφέρει και τόσο από αυτόν των οργανώσεων. Το κοινό στο οποίο απευθύνονται λοιπόν, είναι κατά βάση αυτό των συνειδητά μαρξιστών-αντικαπιταλιστών. Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ απάντησε -και μάλιστα όχι τόσο πετυχημένα όσο θα μπορούσε- στο αίτημα αντικαπιταλιστών για ενότητα, ωστόσο εκ του αποτελέσματος φαίνεται πως λίγες πειστικές απαντήσεις κατάφερε να δώσει στα ευρύτερα στρώματα των εργαζομένων, των ανέργων, των υπό προλεταριοποίηση μικροαστικών στρωμάτων.

Νέες συνθήκες, νέα καθήκοντα

Ας επιστρέψουμε λοιπόν στα σημερινά καθήκοντα: Τι πρέπει να κάνουμε για να αποφύγουμε το κλείσιμο αυτής της ιστορικής περιόδου είτε με την αποδοχή των μνημονιακών κεκτημένων ως αναγκαίου συμβιβασμού, είτε με κλείσιμο της «αριστερής παρένθεσης» και στροφή της ελληνικής κοινωνίας σε συντηρητική κατεύθυνση; Υπάρχουν ακόμα δυνάμεις, πολιτικές και κινηματικές, που δεν έχουν ενσωματωθεί στο σχέδιο ΣΥΡΙΖΑ. Ωστόσο, υπάρχει και φυσιολογική κούραση από τους αγώνες των τελευταίων χρόνων. Αν δεν θέλουμε να «καούν» και τα τελευταία αποθέματα δυνάμεων, πρέπει επειγόντως να συγκροτήσουμε τον πολιτικό φορέα της ρήξης, που θα προσπαθήσει να ξαναεμπνεύσει, να συσπειρώσει, να δώσει προοπτική και «καύσιμα» για συνέχιση των αγώνων μέχρι να αρχίσει το πραγματικό ξήλωμα των μνημονιακών μέτρων λιτότητας και η εφαρμογή ενός μεταβατικού προγράμματος ανατροπής.

Με τις ως τώρα απόπειρες λοιπόν να έχουν φτάσει στον ένα ή τον άλλο βαθμό σε τέλμα (όσο κι αν οι τελευταίοι που θα το παραδεχτούν θα είναι όσοι έχουν στρατευτεί ενεργά σε αυτές), χρειαζόμαστε ένα νέο πολιτικό φορέα με διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά. Μπορεί κάποιος να πει ότι η ΑΝΤΑΡΣΥΑ, με την απόφαση για πολιτική συνεργασία με όσες δυνάμεις συμφωνούν με το πρόγραμμά της, έχει κάνει το καθήκον της. Ωστόσο, ένα κεντρικό επίδικό της περιόδου -ας μη φοβόμαστε να το πούμε- είναι να απεγκλωβιστούν δυνάμεις από το σχέδιο ΣΥΡΙΖΑ, το οποίο οδηγεί στη συστημική ενσωμάτωση της αριστεράς, στην απορρόφηση δυνάμεων και αγωνιστών από τη λογική του «ρεαλισμού» και της διαχείρισης, ουσιαστικά στην απο-αριστεροποίησή τους. Μιας και το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας που αντέδρασε στα μνημόνια σε προοδευτική κατεύθυνση στράφηκε στον ΣΥΡΙΖΑ, και μιας και δεν μπορούμε να εκλέξουμε άλλο λαό, θα είναι εγκληματικό να αγνοήσουμε όσους και όσες βρίσκονται σήμερα εκεί και προβληματίζονται, να μείνουμε στο «εμείς καλά τα λέγαμε από την αρχή, άμα θέλετε ελάτε». Η αυτοκριτική θέλει θάρρος: αν τα λέγαμε τόσο καλά, ε, θα ήμασταν σε κάπως καλύτερη θέση. Η πρόταση της ΑΝΤΑΡΣΥΑ υπήρχε, παρολαυτά η πλειοψηφία στράφηκε στον ΣΥΡΙΖΑ. Αντί να τους ζητάμε να «διορθώσουν την επιλογή τους», ίσως να πρέπει να δούμε τι θα μπορούσαμε να έχουμε κάνει κι εμείς αλλιώς - και να το

κάνουμε, ώστε να μπου οι βάσεις για να σφυρηλατηθεί μια νέα ενότητα.

Με τι πολιτικά προτάγματα μπορούμε λοιπόν να χτίσουμε έναν μαζικό φορέα σήμερα; Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ, με τον αντικαπιταλισμό ως κεντρικό πολιτικό πρόταγμα, υποτίμησε τη βασική αρχή της λογικής πίσω από το μεταβατικό πρόγραμμα: ότι ξεκινάει «από το σημερινό επίπεδο συνείδησης των πλατιών στρωμάτων της εργατικής τάξης». Υπάρχουν κάποιες έννοιες που επικοινωνούν με τη συνείδηση των «πλατιών στρωμάτων». Μία από αυτές είναι το έθνος. Μια άλλη είναι η δημοκρατία. Εσχάτως προστέθηκε και το «αντιμνημόνιο», στο οποίο επένδυσε (και από το οποίο κέρδισε) ο ΣΥΡΙΖΑ. Ο αντικαπιταλισμός δεν είναι μία από αυτές τις έννοιες, στις σημερινές συνθήκες. Και όποιος πιστεύει ότι, μετά την κατάρρευση του σχεδίου ΣΥΡΙΖΑ, ο κόσμος θα στραφεί επιτέλους μαζικά στον συνειδητό αντικαπιταλισμό, μάλλον κοροϊδεύει τον εαυτό του.

Ευνοϊκότερο πρόταγμα από τα παραπάνω για την υπόθεσή μας, κατά τη γνώμη μου, είναι το ζήτημα της **δημοκρατίας**. Δεν είναι τυχαίο το ότι το «πραγματική δημοκρατία τώρα» αποτέλεσε κεντρικό σύνθημα και απαίτηση στις πλατείες Ισπανίας και Ελλάδας το 2011. Και, αν και τότε ήταν σαφώς ευνοϊκότερη η συγκυρία (την οποία αφήσαμε ανεκμετάλλευτη), ίσως να έχουμε ακόμα μια ευκαιρία. Άλλωστε, αυτό που αποδείχθηκε περίτρανα πρόσφατα με την εκλογή ΣΥΡΙΖΑ είναι το εξής: μέσα στην ΕΕ δεν υπάρχει δημοκρατία, με τη θηλιά του χρέους δεν υπάρχει δημοκρατία. Ο λαός ψήφισε, αν όχι για άμεσο σκίσιμο των μνημονίων, αναντίρρητα τουλάχιστον για άμεση εφαρμογή του (μετριοπαθέστατου) προγράμματος της Θεσσαλονίκης και αντιστροφή της λιτότητας. Ωστόσο, ακόμα και αυτή η σαφής λαϊκή εντολή αποδείχθηκε μη εφαρμόσιμη μέσα στη φυλακή των μνημονίων και της ΕΕ. Το ζήτημα της δημοκρατίας λοιπόν μπορεί να αποδειχθεί κομβικό για την καλλιέργεια και μίας αντι-ΕΕ συνείδησης. Αλλά και συνολικότερα, στο αίτημα για δημοκρατία υπάρχει στην πραγματικότητα ένας αντικαπιταλιστικός σπόρος, τον οποίο δουλειά μας είναι να καλλιεργήσουμε: το γεγονός ότι δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική δημοκρατία χωρίς οικονομική ισότητα. Το ότι η αστική δημοκρατία, υπό αυτό το πρίσμα, δεν είναι πραγματική δημοκρατία. Υπό αυτή την έννοια, είναι επιφανειακή η λογική ότι ένας πολιτικός φορέας, για να είναι αντικαπιταλιστικός, πρέπει να ορίζεται πρώτα και κύρια ως τέτοιος. Ένας πολιτικός φορέας που θα οδηγήσει σε σύγκρουση με τις επιλογές της αστικής τάξης, με τα μονοπώλια, με το χρέος και τους ιμπεριαλιστικούς μηχανισμούς, θα θέσει σαφώς τις βάσεις για τη συνολική ανατροπή του καπιταλισμού, ανοίγοντας τις σχισμές που θα είναι δουλειά της επαναστατικής αριστεράς να μετατρέψει στη συνέχεια σε ανεπανόρθωτα ρήγματα. Επαναστατική πολιτική, άλλωστε, δεν είναι να καταγγέλλεις τις νέες μεθόδους ελέγχου που υφαίνει το καθεστώς, αλλά να καταφέρεις να συγκροτήσεις το μαζικό κίνημα που θα τις ξηλώσει.

Ένας νέος πολιτικός φορέας με προοπτική μαζικοποίησης βραχυ-μεσοπρόθεσμα, πέρα από το αίτημα για δημοκρατία, θα πρέπει να διευρύνει την ατζέντα του και σε ζητήματα τα οποία συχνά υποβαθμίζει η επαναστατική αριστερά. Για παράδειγμα το διατροφικό, το ζήτημα του ελέγχου των σπόρων, τα ζητήματα των ελευθεριών και της παρακολούθησης στο διαδίκτυο, οι εμπορικές συμφωνίες μεταξύ κρατών που κλείνονται «κάτω από το τραπέζι» κοκ. Υπάρχει μία σειρά από ζητήματα τα οποία επικοινωνούν με κόσμο πέρα από το παραδοσιακό ακροατήριο της αριστεράς, και τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πλευρές μιας σύγχρονης αντιιμπεριαλιστικής αφήγησης. Πρόκειται για κρίκους στην αλυσίδα του παγκοσμιοποιημένου, ολοκληρωτικού καπιταλισμού, τους οποίους πρέπει να σπάσουμε αν θέλουμε να του καταφέρουμε πλήγματα. Και γι' αυτό αυτός ο φορέας θα είναι αντικαπιταλιστικός, ακόμη κι αν δεν αυτοπροσδιορίζεται πάνω από όλα ως τέτοιος.

Στο οργανωτικό ζήτημα ενός τέτοιου πολιτικού φορέα, για να μπορέσει να εμπνεύσει και να γίνει θελκτικός, πρέπει να είμαστε τολμηροί και να αποφύγουμε τα λάθη της ΑΝΤΑΡΣΥΑ. Χωρίς να μιλάμε για αυτοδιάλυση των οργανώσεων και των τάσεων που θα τον συγκροτήσουν, πρέπει από την αρχή να συμφωνήσουμε ότι ο νέος φορέας θα έχει την αυτοτέλειά του, θα βασίζεται στις τοπικές και κλαδικές του οργανώσεις, ότι θα αποτελεί εικόνα από το μέλλον της πραγματικής δημοκρατίας που επιθυμούμε και οραματιζόμαστε για όλη την κοινωνία. Ας δημιουργήσουμε έναν υγιή χώρο πολιτικής σύνθεσης και αντιπαράθεσης με συντροφικούς όρους, χωρίς εχέγγυα για κανέναν ότι θα τον ελέγχει, χωρίς συμφωνίες κορυφής, κόντρα στη λογική της ανάθεσης. Μόνο έτσι μπορεί να συγκροτηθεί «μια άλλη αριστερά» στην πράξη και όχι στα τσιτάτα. Μόνο έτσι ίσως να καταφέρουμε να φτιάξουμε ένα ελπιδοφόρο και συνεπές «κόμμα-κίνημα» για να πάρουμε τις ζωές μας στα χέρια μας.

Σε αυτόν τον πολιτικό φορέα, που θα διεκδικήσει πραγματική ακύρωση των μνημονίων με παύση πληρωμών, μονομερή διαγραφή του χρέους, ρήξη με ΕΕ και έξοδο από το ευρώ, που θα σχεδιάσει ένα πραγματικό μεταβατικό πρόγραμμα, έναν άλλο δρόμο παραγωγικής ανασυγκρότησης υπέρ του λαού, με εθνικοποιήσεις των τραπεζών και των μεγάλων επιχειρήσεων, με αντιπρόταση την αυτοδιαχείριση στην οικονομία και σημαία εγχειρήματα όπως η ΒΙΟΜΕ, θα πρέπει να συμβάλουν όλες οι δυνάμεις που κράτησαν αποστάσεις ή αποστασιοποιούνται τώρα από το σχέδιο του ΣΥΡΙΖΑ. Πρώτα και κύρια η ίδια η ΑΝΤΑΡΣΥΑ και η ΜΑΡΣ, αλλά και κόσμος της αριστερής πλατφόρμας, του Δεν Πληρώνω, διαφοροποιήσεις από το ΚΚΕ, αριστερός κόσμος του ΕΠΑΜ και κόσμος που πολιτικοποιήθηκε στις πλατείες και στα κινήματα αντίστασης των τελευταίων ετών και δεν μπόρεσε να ταυτιστεί με την παραδοσιακή αριστερά.

Είναι πολλά ακόμα που θα μπορούσαμε να πούμε για τον τρόπο οργάνωσης, τον πολιτικό λόγο, τις πρακτικές του αναγκαίου σήμερα πολιτικού φορέα που θα οργανώσει τη ρήξη με την τρόικα και θα ξεκλειδώσει τη δυνατότητα ανατροπής του οικονομικοπολιτικού συστήματος συνολικά. Δεν θα επεκταθώ εδώ άλλο, μιας και ήδη το κείμενο έχει γίνει μακροσκελές και ο στόχος είναι να ανοίξει αυτή τη συζήτηση και όχι, φυσικά, να την ολοκληρώσει. Η αντισυστημική αριστερά, εντός και εκτός ΣΥΡΙΖΑ, έκανε τεράστια λάθη τα τελευταία χρόνια, οδηγούμενη είτε στο περιθώριο είτε σε βοηθητικό ρόλο για ξένα σχέδια. Εν πολλοίς σπαταλήσαμε μια ευκαιρία που δεν θα ξανάρθει. Πριν κλείσει οριστικά για την αριστερά το ιστορικό παράθυρο που άνοιξε το 2010 με την υπογραφή του μνημονίου, ας αναρωτηθούμε: Ο παλιός κόσμος πεθαίνει. Ο καινούργιος, άραγε, πασχίζει όντως να γεννηθεί; Κάνουμε ό,τι μπορούμε, ή παρακολουθούμε αμήχανα τις εξελίξεις, μέχρι τη στιγμή που μοιραία θα διαπιστώσουμε τελικά ότι «ο σάπιος κόσμος, εκεί που σάπιζε, ξανατονώθηκε»; Έχουμε το δικαίωμα μιας τόσο εγκληματικής ολιγωρίας;